

Cirkeldeltagarnas erfarenheter under pandemin

— Folkbildning i coronatider, delstudie E, 2020

FÖRORD

I april 2020 startade Folkbildningsrådet samlingsprojektet *Folkbildning i Coronatider*. Under den gemensamma rubriken samlar Folkbildningsrådet åtta olika delstudier som på olika sätt belyser studieförbundens och folkhögskolornas förutsättningar och arbete i relation till spridningen av coronaviruset i samhället.

Resultaten från de enskilda delstudierna redovisas successivt under projektets genomförande, samt i en samlad rapport i maj/juni 2021.

I rapporten *Cirkeldeltagarnas erfarenheter under pandemin* presenteras resultaten från delstudie E: Cirkeldeltagarpanel – deltagarnas erfarenheter.

Folkbildningsrådet i juni 2021

INNEHÅLL

Inledning	8
Undersökningens genomförande.....	9
Deltagandet under 2020	10
Olika förutsättningar under pandemiåret 2020.....	10
Hur arrangerades cirkeln?	12
Deltagarnas vana vid digitala verktyg	13
Cirklar på plats eller på distans	14
Trygghet under coronapandemin	15
Erfarenheterna av studiecirklar på distans	18
Hur genomfördes träffarna på distans?	18
Vilka tekniska hjälpmedel och verktyg användes?	19
Hur bra fungerade verktygen för möten och kommunikation?	21
Vad fungerade bra med studiecirkel på distans?	22
Vad fungerade mindre bra med studiecirkel på distans?	24
Vad betydde studiecirkeln för deltagarna under pandemin?	26
Vad deltagarna ville få ut av studiecirkeln	26
Vad deltagarna fick ut av studiecirkeln	28
Hur viktig var studiecirkeln under coronapandemin?	30
Varför var studiecirkeln viktig under pandemin?	31
Sammantagen nöjdhet med studiecirkeln	32
Diskussion	34

SAMMANFATTNING

Den här rapporten är en delstudie i det samlade projekt som redovisas i rapporten *Folkbildning i Coronatider 2020. Sammanfattning av åtta delstudier* (Folkbildningsrådet, 2021). Rapporten redovisar studiecirkeldeltagares erfarenheter av studieförbundens verksamhet under år 2020 och bygger på en enkät till en cirkeldeltagarpanel som Novus hanterar på uppdrag av Folkbildningsrådet. Syftet med undersökningen är att hämta in deltagarnas erfarenheter och syn på hur cirkeldeltagandet fungerade under 2020, innan och efter pandemins utbrott i mars, med ett särskilt intresse för digitalt deltagande på distans. Ett annat syfte är att få kunskap om betydelsen av studiecirkeln under pandemin.

Pandemin blev en påfrestning för studiecirkelarna men gav samtidigt extra mening åt cirkeldeltagarna. Undersökningen visar på en mångfacetterad erfarenhet av deltagandet i studiecirkel under pandemiåret 2020 och vad cirkelarna betydde för deltagarna. Veckorna när pandemin bröt ut och när social distans började rekommenderas blev något av en vattendelare i fråga om verksamheternas karaktär och deltagare. Äldre deltagare, deltagare med kort utbildning och de som upplever sig ha liten vana av digitala möten fick svårare att delta i cirklar efter utbrottet, då många studiecirkel avbröts eller ställde om till träffar på distans.

Cirklar med enbart fysiska träffar var vanligast fram till och med mars månad men de minskade påtagligt bland deltagarna som deltog därefter. De blev återigen vanligast till hösten, då rekommendationerna lättades under en period, men inte på samma nivå. I mars avbröts eller ställdes mycket verksamhet om till distans. Andelen som hade erfarenhet av cirklar med både fysisk träffar som träffar på distans ökade påtagligt och var fortsatt vanligt även under hösten. Andelen som deltog enbart på distans ökade från mars, men inte lika mycket som blandade studiecirkel. Av de som deltagit i fysiska träffar under året kände sig 90 procent i stort trygga med de smittskyddande åtgärder som vidtogs. De som inte var lika trygga var oftare äldre personer samt deltagare i cirklar som genomförts utan några åtgärder mot smittspridning.

Cirklar som arrangerades i samverkan med föreningslivet minskade i andel på våren och tycks därmed ha varit svårare att ställa om än den programverksamhet som studieförbunden annonserat om själva. De ökade

istället i andel bland de betydligt färre deltagare som deltog på våren. Så kallade kamratcirklar, som deltagarna själva tagit initiativ till, ser ut att ha haft bäst förutsättningar till anpassning och kunde oftare löpa på under hela året.

Nästan alla deltagare var övervägande nöjda med sin studiecirkel, 96 procent. Vi ser ett visst tapp bland dem som deltog senast under våren medan nöjdheten var allra störst bland dem som deltog senast under hösten, då omställningarna förmodligen hade hunnit sätta sig. De som deltagit på distans och framför allt i blandade cirkelformer var mer nöjda än dem som enbart deltagit i fysiska träffar i sin studiecirkel, vilket sannolikt beror på att de senare oftare hade behövt avbryta deltagandet.

Nära två tredjedelar av deltagarna ansåg att pandemin gav deltagandet i studiecirkeln en särskild betydelse. Långt fler med utländsk bakgrund ansåg det och betydelsen var större ju yngre deltagarna var. De flesta deltog för att lära sig mer inom ett speciellt intresseområde, för umgänge och gemenskap, för att öka allmänbildningen eller lära känna nya människor med andra människor.

De som tvingats avbryta sitt deltagande när pandemin kom uttryckte både besvikelse och förståelse för situationen. De som deltog på distans såg ett stort värde i studiecirkeln, trots att det sällan blev riktigt samma sak att träffas via exempelvis zoom eller ha kontakt via chatt och telefon. Det har varit av stor betydelse att ha kunnat upprätthålla de sociala kontakterna, samtalen och gemenskapen trots pandemin. Men det har också varit viktigt med kontinuiteten, att i omställda former kunna fortsätta lära, utöva sin hobby eller arbeta vidare med förenings- eller församlingsarbetet. För många deltagare blev träffarna ett sätt att upprätthålla normalitet och välmående och att ha något att sysselsätta sig med, när mycket annat står på vänt under ett år av distansering. Att få göra en insats under pandemin gav en extra mening åt ledare och det var meningsfullt att få lära sig mer om distansformer och digitala möten.

De vanligaste verktygen var digitala mötesplattformar, såsom Zoom eller Skype, men dessutom har mer än en tredjedel har kommunicerat skriftligt via chattverktyg som WhatsApp och Messenger, e-post eller Facebook. Deltagarna använde oftast datorer men nästan lika ofta mobiltelefoner. Surfplattor förekom också, inte minst bland de äldre deltagarna. Att man hade kontakt via telefon, till exempel telefonmöten, förekom också. Den största variationen fanns i cirklar som arrangerades i samarbete med föreningar eller på eget initiativ av en grupp deltagare, medan de som

arrangerades genom studieförbundens eget programutbud oftast genomfördes via mötesplattformar. Generellt tycks man ha använt de hjälpmedel och verktyg som funnits tillgängliga för deltagarna.

Nio av tio deltagare ansåg att de digitala verktygen för att träffas och kommunicera har fungerat bra. Mest positiva var de som senast deltog under hösten när den snabba omställningen hade hunnit sätta sig. Deltagarna lyfte fram flera fördelar med distanscirklar som att de var lättare att få in mellan jobb och familj, skapade möten över geografiska avstånd och inte minst inkluderade riskgrupper ifråga om corona. Att kunna genomföra vissa moment på egen hand när man hade tid, var också en möjlighet som uppskattades. Samtidigt uttrycktes en stor längtan efter att få ses ”på riktigt” igen.

Distansverksamheten kunde dock leda till minskad motivation och mer ensamarbete och det blev inte samma utrymme för spontanitet. Distanstekniken kunde upplevas som begränsande; visst innehåll var svårare att få till, som hantverk eller att sjunga och spela tillsammans. Arbetsformerna tenderade ibland att bli mera enkelriktade och det var prövande med förekommande teknikstrul. Men samtidigt har tekniken skapat nya möjligheter och med kreativa och genomtänkta digitala lösningar kunde cirklarna ofta genomföras väl. Mycket hängde på vilka verktyg och hjälpmedel som fanns samt på ledarens förmåga att använda dem. Många uppskattade ledarens förmåga att leda sammankomster, hitta lösningar och underlätta med material och former lämpliga för distansstudier. En aspekt som vissa noterat var att distansformen kunde ge struktur och fokus åt samtalen.

Att verksamheten har sett olika ut och påverkat olika deltagare olika mycket och på olika sätt är ett viktigt resultat att ta med sig när man utvärderar och drar lärdom av erfarenheterna under pandemiåret 2020. Att studiecirklar som arrangeras på olika sätt tycks ha haft delvis skilda förutsättningar är angeläget att ha i åtanke. Särskilt angeläget är det att stärka förutsättningarna för äldre, kortutbildade och andra deltagare med mindre digital vana att delta också på distans. Det är också en viktig lärdom att möjligheten till att blanda träffar på distans och fysiska träffar verkar ha uppskattats av deltagarna, som ser att de båda formerna kan ha olika fördelar beroende på träffarnas innehåll.

Inledning

Folkbildningens verksamheter ställdes inför stora utmaningar i samband med att coronapandemin fick fäste i Sverige våren 2020. För att motverka smittspridning infördes nationella rekommendationer om social distansering, begränsningar av sammankomster samt distansundervisning i gymnasie- och vuxenutbildning. Förenings- och kulturliv ställde in eller ställde om till verksamhet på distans. Studieförbunden beslutade gemensamt om att all verksamhet som gick att genomföra på distans skulle ställas om.

Folkbildningsrådets projekt Folkbildning i coronatider syftar till att utveckla kunskap om folkbildningens förutsättningar och verksamhet i relation till spridningen av coronaviruset i samhället och omfattar flera delstudier. Det samlade resultatet redovisas i rapporten *Folkbildning i Coronatider 2020. Sammanfattning av åtta delstudier* (Folkbildningsrådet, 2021). Den här rapporten redovisar studiecirkeldeltagares erfarenheter av studieförbundens verksamhet under år 2020.

Rapporten bygger på en enkät riktad till Folkbildningsrådets cirkeldeltagarpanel i november 2020. Syftet med undersökningen var att få svar på följande övergripande frågeställningar:

- Vilken digital/distansöverbyggande teknik har använts i studiecirkelarna våren och hösten 2020, och på vilket sätt har tekniken använts?
- Vilka erfarenheter har deltagarna av cirkelstudier på distans?
- Vilken betydelse har cirkeldeltagandet i Coronatider? Samma som annars? Förändringar?

Vi var särskilt nyfikna på eventuella skillnader i erfarenheter hos dem som deltagit i studiecirkel som genomfördes fysiskt på plats respektive i digitala cirkel på distans. Vi ville också veta om studiecirkelns betydelse skiljde sig åt beroende på deltagarnas bakgrund eller livssituation under pandemin. Ytterligare en aspekt var vilken typ av cirkel som deltagarna gått i. Om de hade deltagit i kamratcirkel, där en grupp personer själva tar initiativ till en cirkel, föreningscirkel, som arrangeras i samarbete med en förening eller i programcirkel, dvs. i studieförbundens annonserade

kursutbud. Kan det ha inneburit olika förutsättningar till exempel avseende att fullfölja studiecirkeln eller att ställa om till digitala träffar?

Undersökningens genomförande

Enkätundersökningen har genomförts på Folkbildningsrådets uppdrag av undersökningsföretaget Novus, som också förvaltar cirkeldeltagarpanelen. En förfrågan om att delta i panelen har skickats till deltagare från studieförbundens deltagarregister och den bygger därmed på frivillighet, vilket ska beaktas vid genomförandet av undersökningen och tolkningen av resultatet.

Enkäten skickades i början av november 2020 till omkring 5000 personer som deltagit i en studiecirkel det senaste året, med uppmaning om att besvara enkäten om de deltagit under 2020. Den har besvarats fullständigt av 2590 svarspersoner¹. Deltagarfrekvensen var 49 procent. Det finns enligt Novus inget som tyder på att bortfallet skulle snedvrída resultatet.

Enkätsvaren har viktats i fråga om kön, ålder och studieförbund i förhållande till studieförbundens registeruppgifter. De har analyserats kvantitativt utifrån ett antal bakgrundsvariabler², med redovisning av de största signifikanta skillnaderna. Det finns även öppna, kvalitativa svar som ger en fördjupad bild av deltagarnas erfarenheter och uppfattningar.

I deltagarstatistiken hos studieförbunden ingår även cirkelledarna. Hela 49 procent av de svarande har angett att de varit cirkelledare i den aktuella studiecirkeln. Det är fler än i studieförbundens register, där andelen år 2020 var 14 procent, och även fler än i tidigare års undersökningar. Det har alltså funnits en stor motivation hos dessa deltagare att besvara årets enkät. De cirkelledare som besvarat enkäten har oftare deltagit i studiecirklar som arrangerats tillsammans med föreningar eller i kamratcirklar, där deltagare själva tagit initiativ till en cirkel. Betydligt oftare är de utrikes födda än svenskfödda och de är oftare män än kvinnor samt oftare yngre. Vi vet att många äldre ledare behövde pausa sina uppdrag när pandemin kom, vilket kan förklara det senare.

---

¹ 584 personer som började besvara enkäten uppgav att de inte kunnat delta alls på grund av att cirkeln ställdes in eller sköts upp. Dessa har inte fortsatt att besvara enkäten och ingår inte i totalsumman svarande. Antalet paneldeltagare vars planerade cirkel inte genomfördes under 2020 kan vara fler, då flera av dessa kan ha avstått helt från att besvara enkäten.

² Kön, ålder, svensk/utrikes född, utbildningsnivå, geografisk ort, sysselsättning vid cirkelns start, cirkelledare eller ej.

Deltagandet under 2020

Antalet genomförda studiecirkelar hos studieförbunden minskade med 37 procent från 2019, vilket är en betydligt större förändring än åren dessförinnan. Även antalet cirkeldeltagare under året minskade betydligt, med 30 procent. Pandemins påverkan på verksamheten under 2020 var alltså påtaglig. Likaså slår omställningen till verksamhet på distans igenom i årsstatistiken. Andelen cirkeldeltagare som deltog på distans var 9 procent år 2020 jämfört med endast 1 procent år 2019. (Folkbildning i Coronatider – statistik om studieförbunden 2020, Folkbildningsrådet, 2021).

Medan årsstatistiken bygger på Studieförbundens inrapporterade verksamhet till SCB, är uppgifter som redovisas i det följande hämtade från enkäten till deltagarpanelen. De olika källorna innebär att de redovisade kvantitativa uppgifter inte är direkt jämförbara. Till exempel registreras en studiecirkel i statistiken som antingen reguljär cirkel eller cirkel på distans, även om vissa cirklar kan ha innehållit båda typerna av träffar.

Olika förutsättningar under pandemiåret 2020

Det var i mitten av mars 2020 som det stod klart att det fanns en samhällsspridning av coronaviruset och de första rekommendationerna om distansstudier kom. Dessförinnan hade verksamheten löpt på som de brukar. Efterhand minskade smittan under sommaren, vilket gjorde att det fanns förhoppning om att kunna återgå till en mera normal verksamhet under hösten. Vid det laget var den aktuella rekommendationen att anpassa verksamheten efter lokala och regionala förutsättningar och rekommendationer. Då hade även förmodligen de mera akuta omställningarna börjat sätta sig och det fanns en större erfarenhet av digitala verktyg.

Det här innebar delvis olika förutsättningar för deltagandet under olika delar av året. 55 procent av deltagarna som svarade på enkäten deltog någon gång under perioden januari till 14 mars. 30 procent deltog under perioden därefter fram till och med juni månad. Och någon gång under

andra halvåret deltog 56 procent av de svarande³. Vi kan alltså se ett stort tapp i deltagandet när pandemin utbröt men att det återhämtade sig därefter.

En jämförelse mellan deltagare under olika tider på året ger en bild av hur pandemin påverkade deltagargruppen. Andelen äldre som deltog före pandemin var 66 procent och endast 17 procent perioden därefter. Till hösten utgjorde de 47 procent, men gruppen var fortfarande underrepresenterad bland deltagarna. Personer med som högst 2-årig gymnasieutbildning deltog i högre utsträckning före pandemin än efter. De var överrepresenterade bland de svarande den första perioden men sjönk väldigt mycket i mars. Mest minskade gruppen med endast förgymnasial utbildning, från 72 procent före pandemin till 10 procent av deltagarna under mars-juni. Också den här gruppen tycks därmed ha haft mera begränsade möjligheter att delta under pandemin. Det är också så att de som ansåg sig sakna digital vana vid cirkelns start inte fortsatte att delta i samma utsträckning som de mera vana gjorde. Andelen digitalt ovana utgjorde 35 procent före pandemin kom och därefter 25 procent. Den steg återigen till 28 procent det sista halvåret men gruppen var fortfarande underrepresenterad jämfört med de mera vana deltagarna.

Den betydligt mindre grupp deltagare som deltog under den tidiga pandemiperioden, kännetecknades av att de var yngre än 65 år, och vanligast var att vara under 34 år. De var oftare utrikes födda än deltagare under övriga perioder och hade större digital vana. Gruppen med en kortare eftergymnasial utbildning var också överrepresenterad denna period och likaså svarande som hade rollen som cirkelledare. Det kan indikera att cirkelgrupperna varit mindre under den här perioden. De som deltog under det andra halvåret, i juni-november, var oftare mellan 35 och 64 år, oftare födda i Sverige och hade oftare en längre eftergymnasial utbildning jämfört med tidigare perioders deltagare.

Eftersom många svarande har deltagit under flera av de här perioderna, har vi valt att skapa och jämföra enkätsvaren om erfarenheter av studiecirkeln från tre deltagargrupper:

- *Grupp 1: De som ENDAST deltagit i en studiecirkel under perioden januari till den 14 mars och som därmed enbart beskriver erfarenheter innan pandemin bröt ut. Deras studiecirkelar hann antingen avslutas innan pandemin eller, vilket sannolikt är det*

---

³ Varje deltagare kan ha deltagit under fler än en period vilket förklarar att summan av andelar överstiger 100 procent.

vanliga, så avbröts de vid pandemins utbrott. Alternativt har den enskilde deltagaren själv valt att avbryta sitt deltagande.

- *Grupp 2: De som SENAST deltagit i studiecirkel under perioden från den 15 mars till och med juni månad* och som alltså även beskriver erfarenheter från tiden direkt efter pandemins utbrott. Antingen började de i cirkeln under denna period eller så fortsatte de då, sannolikt i omställda former.⁴
- *Grupp 3: De som SENAST deltog i en studiecirkel under perioden juli till och med i början av november*⁵ och som därmed beskriver erfarenheter från höstens verksamheter. Vi bedömer att de flesta deltagare i den här gruppen senast deltagit någon gång under hösten, eftersom det inte startas lika många studiecirkel under sommaren.

Hur arrangerades cirkeln?

Studiecirkel arrangeras på olika sätt. I cirkeldeltagarstudien *Cirkelns betydelser* (Folkbildningsrådet, 2020) definierades de tre vanligaste cirkeltyperna: *programcirkel*, som ingår i studieförbundens egna utannonserade kursutbud, *föreningscirkel*, som arrangeras i samverkan med föreningslivet samt *kamratcirkel*, där en grupp personer själva tar initiativ till att driva cirkeln. Studien som gjordes 2019 visade att dessa cirkeltyper generellt sett hade något olika karaktär, exempelvis ifråga om deltagare och arbetsformer. Vi har ställt samma fråga om hur cirkeln arrangerades, för att få en bild av hur förutsättningar och upplevelser kan ha påverkats beroende på detta.

Andelen deltagare som under året deltagit i föreningscirkel var 54 procent, medan andelarna som deltog i programcirkel och kamratcirkel var ungefär lika stora, 20 respektive 23 procent, vilket någorlunda motsvarade fördelningen i den tidigare studien, förutom att kamratcirkeln verkar ha utgjort en något större del på bekostnad av programcirkelarna.⁶ Liksom i den tidigare studien hade deltagarsammansättningen lite olika profiler. I föreningscirkel deltog till exempel oftare yngre, män och utrikesfödda samt personer med kort utbildning. Äldre samt högre utbildade personer

---

⁴ Drygt 40 procent av dem deltog redan i perioden jan-14 mars.

⁵ En tredjedel av dessa hade dessutom deltagit i cirkel perioden jan-14 mars och en fjärdedel dessutom under perioden 15 mars-juni.

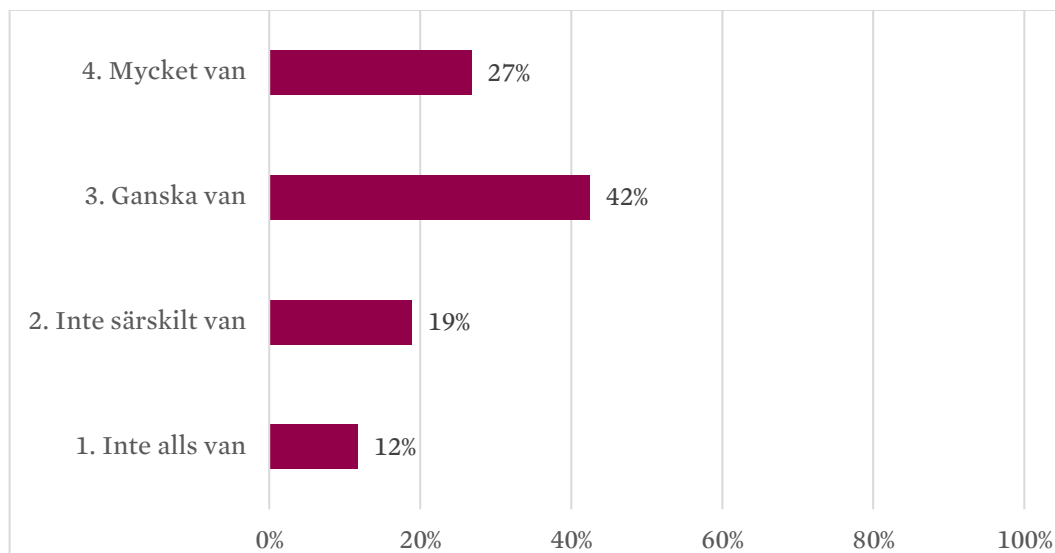
⁶ Föreningscirkel 55 procent, programcirkel 24 procent samt kamratcirkel 17 procent.

deltog oftare i programcirklar och de var oftare kvinnor. Medelålders, kvinnor, svenskfödda samt gymnasieutbildade deltog oftare i kamratcirklar.

Bland deltagarna som endast deltog före pandemin (grupp1), var det något överrepresenterat att delta i föreningscirkel. Bland dem som senast deltog under den första perioden efter pandemin (grupp 2), var däremot programcirklar överrepresenterade, medan föreningscirkelarna var underrepresenterade. De fick alltså störst tapp i samband med pandemin. Deltagarna i kamratcirklar utmärkte sig genom att vara i övervikt i grupp 3, dvs. bland dem som senast deltog under hösten. Många av den gruppens deltagare har deltagit även tidigare under året och vi kan se att deltagandet i kamratcirklar har varit starkt oavsett period, vilket talar för att dessa cirklar i många fall har kunnat löpa på ganska väl under olika delar av året.

Deltagarnas vana vid digitala verktyg

Bild 1. Enligt din egen åsikt, hur van var du vid cirkelns start att använda digitala verktyg för möten och samtal?

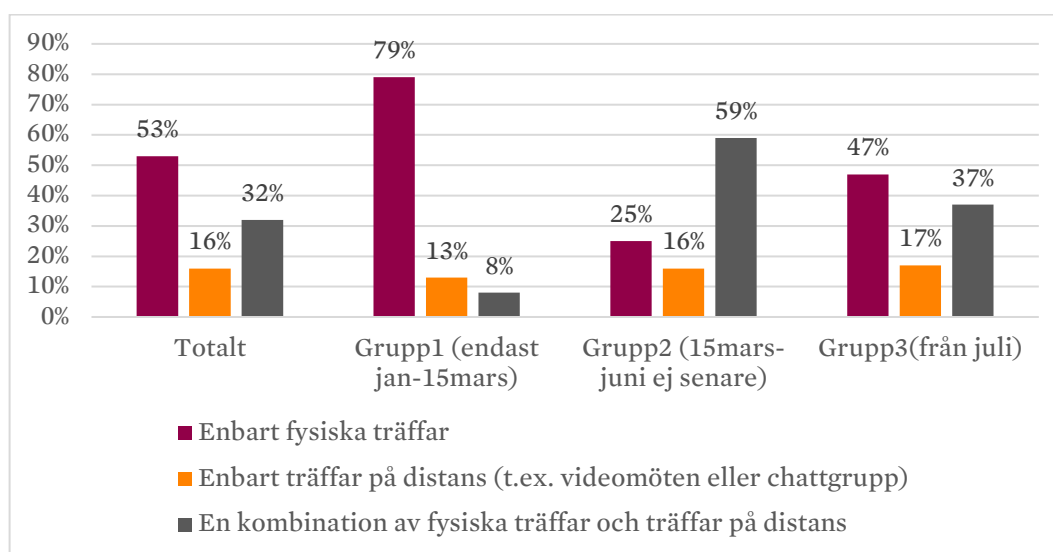

Totalt ansåg nära 70 procent att de var mycket eller ganska vana vid att använda digitala verktyg för möten när cirkeln startade. 19 procent var inte särskilt och 12 procent var inte alls vana vid detta. Ålder är en tydlig faktor ifråga om digital vana; den minskar med ökande ålder. Minst digitalt vana ansåg sig gruppen över 65 år vara. Såväl de med eftergymnasial utbildning som de med enbart förgymnasial utbildning var mera vana vid digitala verktyg än de som hade en gymnasial utbildning. Den gruppen svarade oftare att de inte var särskilt eller inte alls vana. Fler män angav att de är

mer vana än kvinnor och likaså fler utrikes födda än svenskfödda. Flera av dessa skillnader samvarierar sannolikt med ålder. Kamratcirkclar samlade oftare vana deltagare, jämfört med program- eller föreningscirkclar.

Cirkclar på plats eller på distans

Bild 2. Hur genomfördes studiecirkeln?

Av svaren framgår att det sammantaget under året var vanligast att delta i cirkclar med enbart fysiska träffar. Drygt varannan av de svarande, 53 procent, deltog i sådana men det var absolut vanligast under den första perioden fram till pandemin, då 79 procent av deltagarna deltog i cirkclar med fysiska träffar. Bland deltagarna i grupp 2, dvs. som fortsatte att delta eller endast deltog senare under våren, hade andelen sjunkit till endast 25 procent. Bland de som deltog under hösten svarade återigen flest, 47 procent, att de enbart träffades fysiskt men inte riktigt i samma utsträckning som före den 15 mars.⁷

Totalt deltog 16 procent av deltagarna i rena distanscirkclar medan dubbelt så många, 32 procent, träffades både fysiskt och på distans i sina studiecirkclar. Renodlade distanscirkclar förkom mera jämnt mellan de tre grupperna, mellan 13 och 17 procent, vilket är lite överraskande. Skälet är sannolikt att många av deltagarna i grupp 2, deltog i pågående cirkclar som ställdes om. Det kan ha varit svårare att starta en helt ny distanscirkel mitt i

⁷ Enkäten besvarades i början av november, just då den andra vågen började sätta fart. Eventuella nya omställningar till distansträffar därefter, har därmed inte kunnat fångas upp.

den perioden. Och till hösten skiftade förutsättningarna en del, vilket gjorde att många kan ha tagit tillfället att träffas fysiskt när så var möjligt. För vi kan se att andelen som deltagit i en cirkel med både fysiska och distansträffar ökade betydligt när pandemin kom, från 8 procent i grupp 1 som endast deltog innan pandemin bröt ut, till 59 procent av dem i grupp 2 som deltog därefter. Bland dem som deltog senast under hösten var andelen fortsatt relativt hög, 37 procent. Från deltagarnas beskrivningar kan vi se att kombinerade träffar i många fall just handlade om fysiska cirklar som ställdes om till distans och i andra fall om att de varvat distans- och fysiska träffar. Det förekom också att enskilda deltagare deltog digitalt eller via telefon i annars fysiska träffar.

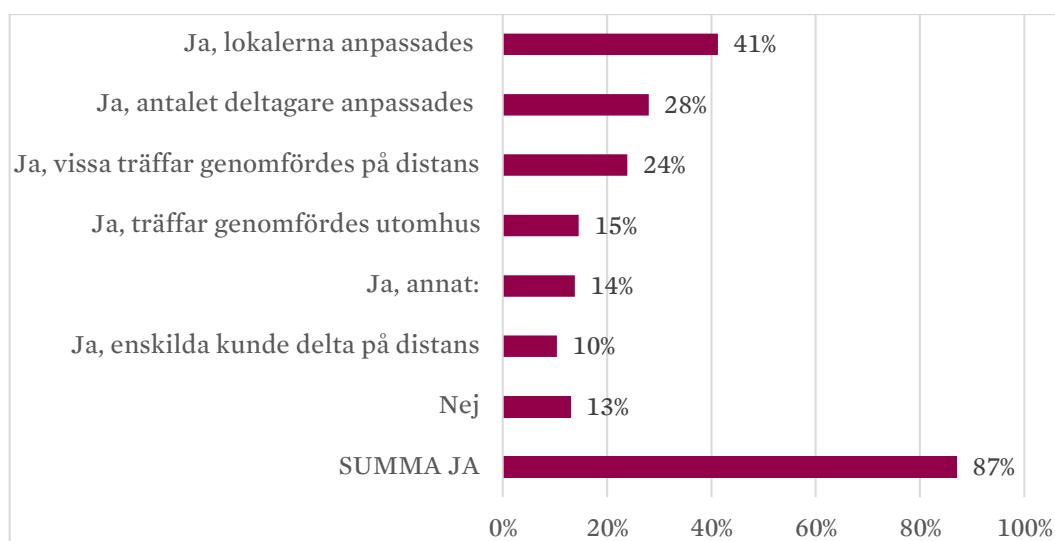
Personer med liten digital vana vid cirkelns start deltog oftare i fysiska cirklar än i distans- eller kombinerade cirklar och det omvända gällde för dem med större vana. Deltagare med utbildning upp till och med gymnasiet, äldre samt svenskfödda deltagare deltog oftare i fysiska cirklar och det sammanfaller med det faktum att färre deltagare från dessa grupper fortsatte deltagandet efter att pandemin bröt ut.

Personer med utländsk bakgrund och med eftergymnasial utbildning deltog oftare deltog i cirklar med enbart distansträffar. Dessa båda grupper var också överrepresenterade i kombinerade cirklar, liksom deltagare upp till 34 år. Boende i större städer deltog oftare enbart i fysiska cirklar, medan boende i och utanför storstäder oftare deltog i kombinerade cirklar. De som deltog i distanscirklar bodde oftare såväl i storstäder som på landsbygden.

Fysiska studiecirklar var vanligast i alla tre cirkeltyper. Det var dock vanligare bland dem som deltagit i programcirklar, 60 procent jämförd med drygt 50 procent i övriga. De som tagit initiativ till en kamratcirkel hade klart oftare träffats genom en kombination av fysiska och distansträffar, 42 procent av dem jämfört med 31 procent i föreningscirklar och 22 procent i programcirklar. Samtidigt var rena distanscirklar ganska ovanliga i kamratcirklar, endast 6 procent jämfört med 17–18 procent i de båda övriga typerna. Det verkade alltså ha funnits en större flexibilitet att variera formerna i framför allt kamratcirkelarna. medan programcirklar hade störst tendens att hålla sig till antingen den ena eller andra formen.

Trygghet under coronapandemin

Bild 3. Vidtog studieförbundet åtgärder för att förhindra smittspridning i cirklar med fysiska träffar?

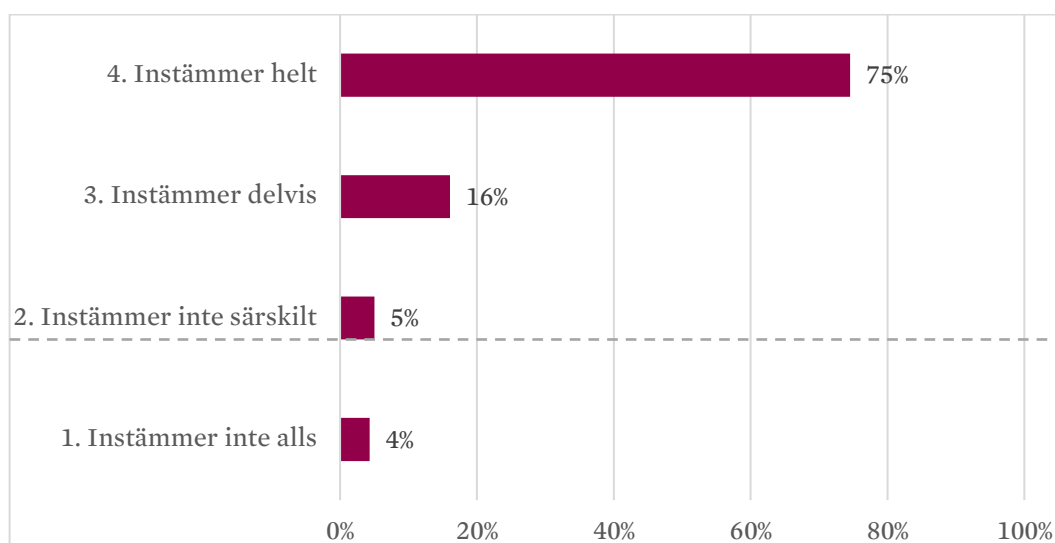
Av de deltagare som hade deltagit i fysiska träffar under året svarade 87 procent att någon form av åtgärd hade vidtagits för att förhindra smitta. Bland de 13 procent som uppgav att inga åtgärder genomförts, ingick naturligt nog många som avslutat deltagandet innan eller i samband med pandemins utbrott men det var också något vanligare att kamratcirklar genomförts utan någon form av åtgärd. De vanligaste åtgärderna för att förhindra smitta var att lokalerna eller deltagarantalet anpassades för ökat fysisk distansering eller att vissa tillfällen skedde på distans. 14 procent träffades utomhus och 10 procent svarade att vissa deltagare var med på distans.

14 procent angav dock "Något annat" och det vanligaste öppna svaret var inte oväntat att cirkeln avbrutits eller pausats för att förhindra smitta. Andra förklarade att cirkeln var så beskaffad att inget behövde ändras, till exempel att den redan bedrevs utomhus eller hade få deltagare från början. Flera nämner att studieförbundet informerade om hur cirkeln fortsatt skulle hanteras med instruktioner om hur digitala möten kunde hållas. Men det fanns också invändningar mot vår frågeställning, då man inte upplevde att det var studieförbundet i fråga som vidtog eller påbjöd åtgärder, utan att det var deltagarna och ledaren som på egen hand tagit initiativ till dem.

Några svar handlar om åtgärder som att fiket ställdes in eller togs med av var och en, om tillgång till handsprit och säkrare rengöring, stopp för samåkning eller att enskilda deltagare nyttjade lokalens utrustning vid olika tidpunkter. Några beskriver att man träffades mindre ofta.

Bild 4. I vilken grad instämmer du i påståendet "Jag kände mig trygg med studieförbundets åtgärder för att förhindra smittspridning"?

Totalt 91 procent kände sig i stort sett trygga med åtgärderna som vidtagits. Upplevelsen av trygghet minskade något med ökad ålder. Bland de äldre över 65 år kände sig 85 procent helt eller delvis trygga, medan andelen var hela 98 procent bland deltagare upp till 34 år. Tryggheten var störst i gruppen som hade deltagit i kombinerade cirklar, 98 procent, medan de som enbart deltagit i fysiska cirklar oftare inte kände sig trygga.

Tryggheten är också kopplad till om åtgärder vidtogs eller inte. Av de som angav att åtgärd vidtagits mot smittspridning i fysiska cirklar var totalt 95 procent trygga, medan motsvarande andel bland dem som svarade nej på frågan endast var 59 procent.

Erfarenheterna av studiecirkelar på distans

Ett av syftena med undersökningen var att få veta mer om deltagarnas erfarenheter av studiecirkelar på distans under coronan och hur digital teknik och andra verktyg har använts som ett stöd för att träffas, kommunicera och lära i cirkeln.

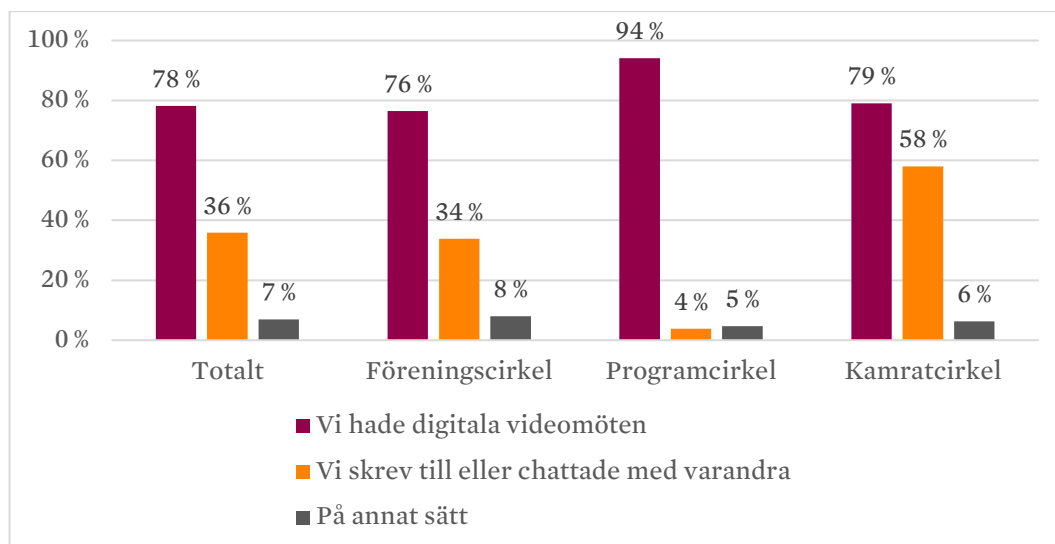
Hur genomfördes träffarna på distans?

78 procent av deltagarna träffades via digitala videomöten medan 36 procent möttes genom att kommunicera skriftligt med varandra på olika sätt. Samma personer kan alltså ha deltagit på båda sätten.

Det var självklart vanligare med både videomöten och chattkontakt bland dem som deltog efter pandemins utbrott än bland dem som enbart deltagit innan. Cirkelar som helt och hållet bedrevs på distans genomfördes oftare i form av digitala videomöten, medan kombinerade cirkelformer hade mera blandade sätt att träffas. Kombinerade cirkelar uppstod ofta genom en snabb omställning från cirkelar med fysiska träffar och säkerligen använde man ofta de kanaler och verktyg för att träffas och kommunicera som fanns tillgängliga för gruppen just då.

Kvinnor och svenskfödda deltog oftare i videomöten och tvärtom gällde för män och utrikes födda. Yngre och studerande skrev eller chattade oftare än de i andra åldrar eller sysselsättningar, medan den äldsta gruppen oftare svarar att de deltagit på annat sätt än övriga.

De som hade deltagit på annat sätt uppgav till exempel att de kopplat upp sig till fysiska möten via dator eller telefon. Några beskriver att deltagarna har ringt till varandra eller haft telefonkonferens. I vissa cirkelar har man skickat SMS mellan kursledare och deltagare. Andra sätt att delta var att varva gemensamma träffar med att enskilt ta del av streamade eller inspelade föreläsningar och övningar. En del fick hem material via e-post, exempelvis skickade deltagarna i en akvarellkurs bilder till varandra.

Bild 5. Hur genomfördes träffarna på distans?

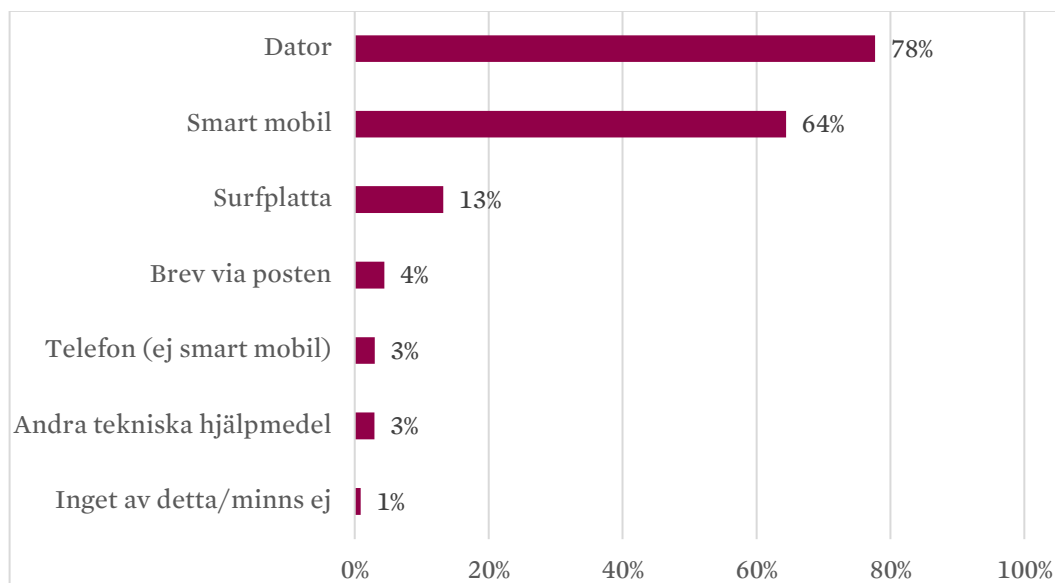
Hur man möttes på distans skiljde sig åt även mellan cirkeltyper.

Deltagarna i programcirklar som utannonseras av studieförbunden träffades huvudsakligen i olika digitala plattformar för videomöten. Det var väldigt ovanligt att deltagarna chattade eller skrev till varandra i dessa cirklar. Bland deltagarna i föreningscirklar var det ungefär dubbelt så vanligt att träffas i videomöten som att skriva till varandra medan kamratcirkelarna chattade och skrev till varandra i betydligt högre grad än övriga, om än inte lika ofta som de träffades via digitala videomöten.

Vilka tekniska hjälpmedel och verktyg användes?

Tekniken som använts kan säga något både om vilka resurser som deltagare har haft tillgång till och i vilka former som cirkelarna genomfördes.

Bild 6. Vilka tekniska hjälpmedel använde du för att delta i studiecirkeln på distans?

Vanligast var att använda dator; det gjorde nästan åtta av tio deltagare. Dessutom använde många deltagare, 64 procent, smart mobil, medan 13 procent använde surfplatta. Men bland äldre från 65 år var det mer vanligt än bland andra åldersgrupper att delta med hjälp av surfplatta. Utrikes födda deltagare deltog oftare via smart mobil än svenskfödda. Det var ovanligt men förekom att man kommunicerade via brev eller telefon. Deltagare med liten digital vana återfanns bland de användarna.

Bild 7. Användning verktyg i olika cirkeltyper. Summerade procentandelar

Kategorier av verktyg	Totalt	Programcirklar	Föreningscirklar	Kamratcirklar
Digitala mötesprogram	95 %	140 %	79 %	99 %
Chattkanaler	81 %	41 %	76 %	133 %
E-post	22 %	11 %	20 %	34 %
Telefonsamtal, SMS	16 %	4 %	12 %	36 %
Brev	1 %	0 %	2 %	1 %
Övriga verktyg	9 %	5 %	9 %	10 %

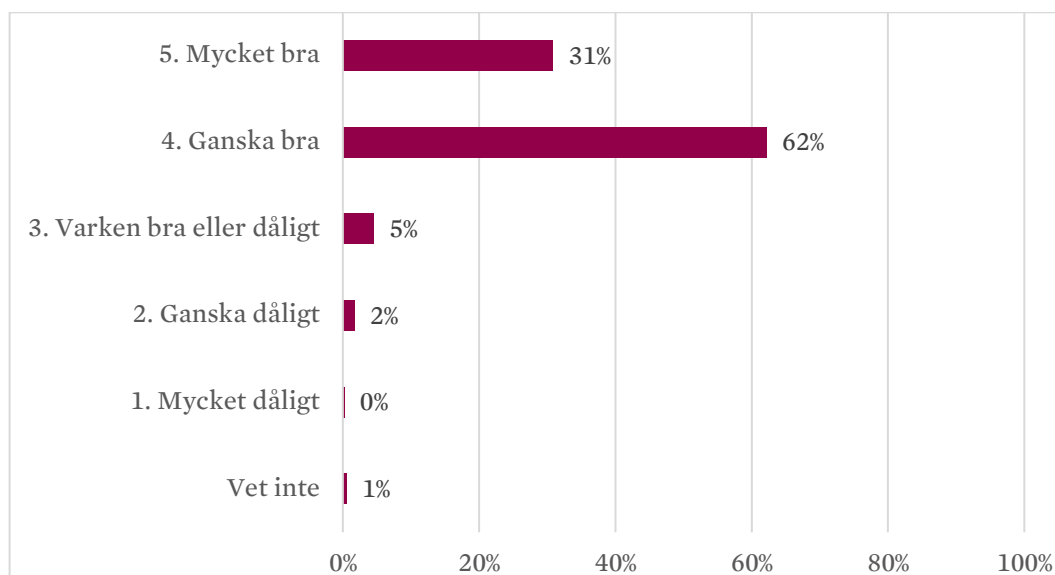
Deltagarna fick ange vilka av ett antal angivna digitala verktyg som de använt. Dessa har kategoriserats i tabellen och andelarna för olika verktyg har summerats, vilket gör att summan kan överstiga 100 procent. Totalt har deltagarna allra mest använt olika digitala mötesprogram, framför allt Zoom men även Skype, Teams och Google Meets, tätt följt av verktyg för att kunna chatta till varandra såsom Messenger, WhatsApp, Facebookgrupp

eller Discord. Men även epost, telefon eller sms har använts av ganska många.

Under övriga verktyg finns sådant som elektronisk anslagstavla, gemensamma digitala lagringsprogram eller arbetsytor men här nämns också några mera ovanliga mötes- eller chattkanaler. Youtube eller kurswebsidor är exempel på andra resurser som använts. Någon hade använt Jamulus för att kunna spela musik ihop.

Hur bra fungerade verktygen för möten och kommunikation?

Bild 8. Hur bra tyckte du att verktygen för att träffas och kommunicera fungerade?

De allra flesta, 93 procent, tyckte att verktygen fungerade i stort sett bra, varav 31 procent mycket bra. Det var uppenbart lättare att hantera de digitala verktygen om man var mera van. 94 procent av de som ansåg sig vana vid digitala verktyg tyckte att de fungerade bra, jämfört med 80 procent av de mindre vana. Dubbelt så många ansåg dessutom att det fungerade mycket bra, 34 procent jämfört med 17 procent.

De som deltog senast under juli-november tyckte oftare att det fungerade mycket bra än de som endast deltagit tidigare. Det kan vara ett tecken på att vårens snabba omställning då hade hunnit sätta sig och att kompetensen att genomföra digitala cirkelträffar ökat.

Upplevelsen av hur verktygen fungerade skilde sig tydligt åt mellan deltagare med olika utbildningsbakgrund. 95 procent av deltagarna med minst treårig högskoleutbildning ansåg att de hade fungerat bra, medan andelen var 82 procent av dem med treårigt gymnasium och 71 procent av dem med förgymnasial utbildning. Gruppen med kortast utbildning tyckte dock oftare att det hade fungerat *mycket* bra än de med längre utbildning; 42 procent ansåg det, jämfört med omkring 30 procent. Yngre personer upp till 34 år tyckte oftare att det fungerade bra än övriga och även utrikes födda. Likaså tyckte män detta något oftare än kvinnor. Det var också en vanligare uppfattning bland dem som hade rollen som cirkelledare än bland övriga deltagare.

Boende i landsbygdskommuner ansåg att verktygen fungerade bra, vilket kanhända är lite överraskande, med tanke på att internet där tenderar att vara mindre väl utbyggt. Deltagare i programcirklar stack ut jämfört med deltagare i övriga cirkeltyper; 88 procent tyckte att det fungerade bra, jämfört med 93–94 procent hos övriga. De var också överrepresenterade i den lilla grupp som var mest negativa. En förklaring kan vara att programcirklar var vanligare under på våren då pandemin utbröt.

Vad fungerade bra med studiecirkel på distans?

Vi ställde öppna frågor för att få veta mer om deltagarna erfarenheter av distansträffar; om vad som har fungerat bra och mindre bra med att arbeta i studiecirkel på distans.⁸

Många relaterar sina upplevelser av att träffas på distans till pandemisituationen. Några tycker att det fungerat lika bra som att träffas på plats men de allra flesta menar att det fungerade bra eller OK under rådande omständigheter och att fysiska träffar vore att föredra. Många pekar på att det var bra att kunna delta på ett smittsäkert sätt. Inte minst innebar det att äldre deltagare, personer i riskgrupper eller de som var krassliga kunde fortsätta att delta som alla andra.

"De fysiska träffarna slår allt men bättre distansträff än ingen alls."

"Alla kan vara med även om man är lite krasslig."

Framför allt lyfter de fram betydelsen av att kunna hålla kontakten och ha en social gemenskap trots allt. Det är också positivt att de tack vare

---

⁸ Frågan om vad som fungerade bra och mindre bra i studiecirklar ställdes även till dem som deltog i cirklar med enbart fysiska träffar. Dessa svar har inte sammanställts här, då fokus varit på distansverksamheten.

distanslösningar har kunnat fortsätta aktivera sig; att lärandet, aktiviteten eller föreningsarbetet kunnat fortsätta med kontinuitet trots pandemin.

”Bra samvaro och samtal. Koll på hur deltagarna mår under pandemin.”

”Att ha en gemenskap fast på distans och att ändå göra något tillsammans.”

En annan typ av svar handlar om fördelarna med en ökad flexibilitet. Vissa framhåller att det sparar restid eller att det överhuvudtaget varit en förutsättning för att kunna delta i en studiecirkel i en stressig vardag. Flera menar att det är bra att kunna arbeta hemifrån i lugn och ro eller att kunna delta oavsett var man för stunden befinner sig. De lyfter fram fördelar med att material och inspelade föreläsningar har gått att ta del av under en längre tid, så att man kan arbeta när det passar och i egen takt. En annan positiv sak som lyfts fram är att deltagare från olika orter kan mötas i samma cirkel och att det varit lättare att bjuda in externa gäster.

”En ökad flexibilitet, mindre stress, mindre restider, mindre mellansnack- mer fokuserade möten.”

”Att föreläsningar var tillgänglig under en vecka.”

De svarande lyfter också fram vad som har fungerat bra med själva sammankomsterna. Några ser fördelar med att ha tvingats att testa distansstudier, som gav tillfälle att lära sig nya sätt att kommunicera, att hantera digitala verktyg och komma på nya idéer och lösningar. Flera påpekar dock att det fungerade bra så länge som uppkopplingen och tekniken fungerade. En del gav exempel: att e-post och Facebookgrupp fungerade bra eller att zoom och Google Meets var lätta att hantera. Även smartphone, telefon och sms ansågs ha varit bra hjälpmedel för att kunna delta.

”Med rätt teknik så glömde man snabbt av att personer inte var i samma rum.”

Cirkelledarnas bidrag lyftes också fram: förmågan att leda sammankomsterna, att dela material, fördela ordet och se till att alla kommer till tals. Hur de har styrt upp upplägget med exempelvis föreläsningar, diskussionsfrågor och sammanfattningar. De berättar om cirkelledare som varit entusiastiska, duktiga eller har kunnat hjälpa till när problem uppstått. De beskriver hur ledaren hittat olika lösningar och fungerande digitala verktyg, t.ex. att skriva i chatten istället för på Whiteboard, att skärmen kan delas så alla kan se, att använda sig av bilder och video eller att skapa chattgrupper. Flera har uppskattat videoträffar där delaktigheten ökades genom indelning i smågruppsmöten. Några har uppskattat studieförbundets stöd och kommunikationen under cirkelns gång.

”Att vi fick tänka i nya banor - prova nya lösningar i kommunikationen!”

Även deltagarna bidrar till cirkeln med positiva aspekter: så som deras goda vilja att lära och använda sig av de digitala hjälpmedlen, att de gjorde sitt bästa och bidrog med sina erfarenheter och kunskaper. Någon framhöll att det var en fördel att deltagarna träffats tidigare och redan kände varandra, när distanscirkelarna drog igång.

”Att vi ändå kunde fortsätta med vårt projekt men via telefon och eget arbete dessemellan.”

Någras erfarenhet, sannolikt i mera praktiskt inriktade cirklar, var att distansformen framför allt är lämpad för att hålla kontakten, planera och utvärdera tillsammans eller diskutera gemensamma frågeställningar. Andra påpekar att det som fungerar särskilt bra på distans är teoretiska moment, föreläsningar och information vid jämförelse med gruppdiskussioner och samtal. Det har fungerat bra när man fått instruktioner och därefter haft eget arbete, menar någon. Å andra sidan anser flera att vissa aspekter av samtalen istället har underlättats av distansmötena, genom att samtalen blev mera strukturerade och fokuserade till ämne och innehåll eller att det underlättade att föra genomtänkta resonemang och reflektera. Formatet kunde också skapa mera disciplin, så att cirklarna blev effektivare.

Vad fungerade mindre bra med studiecirkel på distans?

Även ifråga om vad som inte fungerat lika bra, lyftes flera olika aspekter av distansstudier fram. En stor grupp svarade dessutom att de inte kunde komma på något som inte fungerade. Det dominerande temat var att distansen försvårar för möten mellan människor. ”Att inte kunna träffas” är det klart vanligaste svaret, och att det inte blir på samma sätt som att träffas fysiskt, varken med de spontana samtalen, fikarasten eller gruppdiskussioner. Känslan av gemenskap och sammanhållning blev mindre, menar en del och att det helt enkelt kändes” tråkigare”.

”Lärde inte känna de andra deltagarna.”

”Den sociala kontakten och spontaniteten försvann nästan helt.”

Bristande internetuppkoppling har varit ett problem samt att inte alla har haft en dator. Det har också försvårat när alla inte varit vana vid den teknik som krävs eller vid digitala möten och det tagit tid att komma igång, uppstått avbrott eller varit svårt att kommunicera. Samtalet kunde också begränsas av tekniska förutsättningar som satte gräns för interaktivitet, till exempel genom att man bara kunnat lyssna och titta eller inte kunnat skapa gruppindelningar. Mera praktiskt inriktade cirklar blev per definition svåra

att genomföra digitalt, som att sjunga i kör eller väva ihop. Då reducerades innehållet i träffarna ofta till att prata om vad de gjort på egen hand.

”Alla deltagare är inte så vana vid tekniken eller hade inte så bra internetuppkoppling.”

”Alla hade inte möjlighet att kommunicera, bara se och lyssna.”

Några upplevde att de blev mindre motiverade än tidigare att arbeta på egen hand mellan träffarna. De kunde uppleva det som ensamt, särskilt om tekniken eller deltagarnas förutsättningar gjorde det svårt att mötas samtidigt. En bokcirkel skrev exempelvis mejl till varandra. Några beskrev dessutom att cirkelledarskapet försvårats av distanslösningen, till exempel att formerna blev mindre demokratiska, att det var knepigt att få till bra ordfördelning eller att det var svårare att få handledning.

”Det var svårare att hålla samtal. Krävde mer struktur.”

Vad betydde studiecirkeln för deltagarna under pandemin?

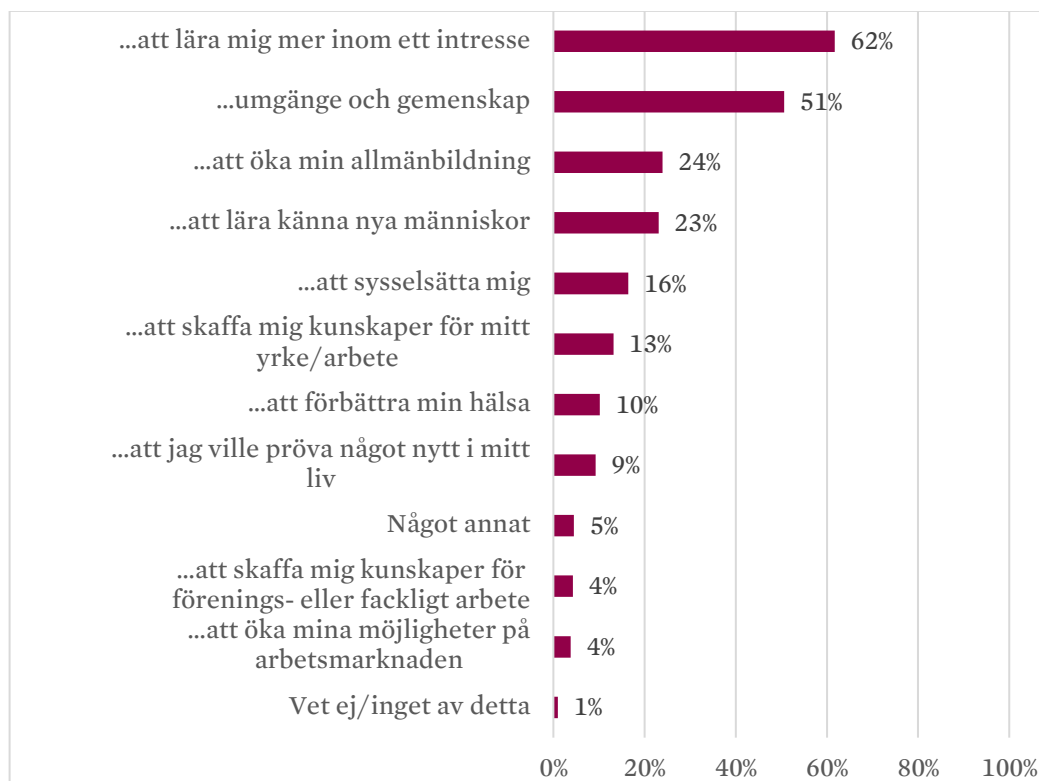
Ett syfte med undersökningen var att få en förståelse för vad deltagandet betydde för deltagarna och hur coronasituationen påverkade upplevelsen? Blev studiecirkeln särskilt viktigt under pandemin eller hade den samma betydelse som annars?

Vad deltagarna ville få ut av studiecirkeln

För att veta mer om vad som motiverat deltagarna att gå en studiecirkel under 2020 ställde vi en liknande fråga som studien Cirkelns betydelser (Folkbildningsrådet, 2020) gjorde till deltagare 2019, med tillägget av svarsalternativen ”att förbättra min hälsa” samt ”att sysselsätta mig”, som antogs kunna vara motiv särskilt orsakade av pandemin. De svarande fick ange de tre mest passande motiven för att delta i studiecirkeln. Det visade sig att 7 procent av svarande som varit cirkeldeltagare angav ”något annat” jämfört med 3 procent av övriga deltagare, vilket påvisar avsaknaden av svarsalternativ med närmare koppling till den rollen.

Bild 9. Vad ville du få ut av att delta i studiecirkeln när du anmälde dig?

Jag deltog för:

Den absolut vanligaste förväntningen var att lära sig mer om ett speciellt intresseområde och att uppleva umgänge och gemenskap. Det ville mer än 60 procent respektive drygt hälften av deltagarna. Nära hälften så vanligt var att vilja öka sin allmänbildning och att lära känna nya människor. Att vara motiverad som vi förmodade kunde motsvara behov under pandemin. Totalt sett var det 16 respektive 10 procent som ansåg att hålla sig sysselsatt och att stärka hälsan var viktiga motiv. Därefter följer ett antal syften eller motiv som var prioriterade i lägre grad. Det var exempelvis få, endast 4 procent, som angav möjligheter på arbetsmarknaden som ett viktigt motiv. Dock var det inte oväntat viktigare bland dem som varit cirkelledare; 7 procent jämfört med 1 procent bland övriga deltagare hade det som motiv.

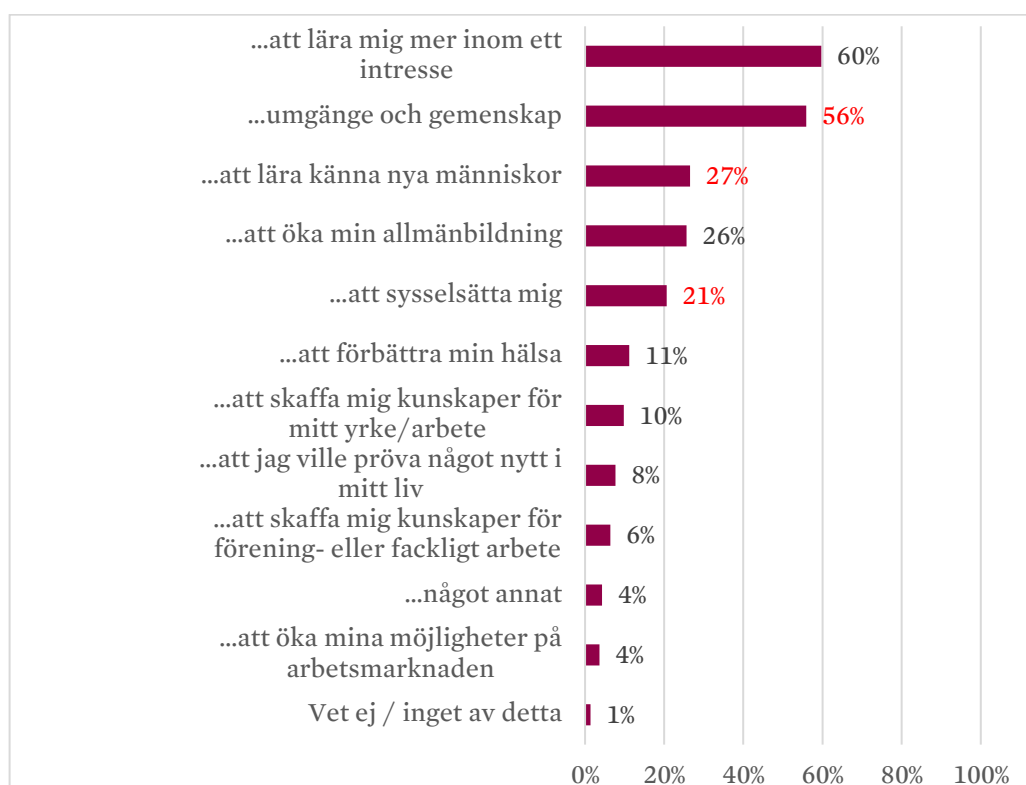
Att vilja delta för att få umgänge och gemenskap var lika vanligt bland deltagarna oavsett när de deltagit i sin senaste cirkel, medan viljan att träffa nya människor varierade mera. 33 procent angav det bland dem som endast deltog innan pandemin (grupp 1) men endast 5 procent av dem som senast deltog på våren direkt efter utbrottet (grupp 2). Siffran steg återigen till 23 procent bland dem som senast deltog på hösten (grupp 3).

5 procent av de svarande ville få ut något annat än vad som föreslagits i frågan. Det enskilt absolut vanligaste svaret var att få dela med sig av sina kunskaper och erfarenheter, vilket säkerligen speglar att cirka hälften av de svarande varit cirkelledare. Flera svarar uttryckligen att de deltog för att de var cirkelledare, för att få lära ut eller öka intresset för ett ämne eller helt enkelt för att det gav jobb. Några beskrev cirkeln som ett sätt att uttrycka ett engagemang och i förlängningen att förbättra samhället: t.ex. att lindra äldres ofrivilliga ensamhet, skapa ett mer inkluderande samhälle, bidra till en hållbar omställning eller till att stärka föreningslivet. Några drevs av att få diskutera engagerande frågor som t.ex. fred eller jämställdhet medan andra såg möjligheten att få dela tro och bönegemenskap.

Vad deltagarna fick ut av studiecirkeln

Deltagarna fick därefter svara på vad de faktiskt hade fått ut av studiecirkeln, genom att ange de tre mest passande resultaten av deltagandet. Därmed kan man iakttä eventuella skillnader mellan förväntade och upplevda resultat. Observera att endast skillnader som överstiger tre procentandelar är signifikanta (motsvaras av rödmarkerade resultat i bild 10).

Bild 10. Vad fick du ut av att delta i studiecirkeln? Förväntan mot utfall.

Det mest förekommande svaret, som angavs av 60 procent, var att cirkeln hade ökat kunskapen inom ett intresseområde. En nästan lika stor majoritet svarade att cirkeln bidragit till umgänge och gemenskap. Resultaten stämmer i stort väl överens med vad som önskats av deltagandet. Ifråga om umgänge och gemenskap, att lära känna nya människor samt att hålla sig sysselsatt överträffades dessutom förväntningarna. Det var alltså en större andel än som förväntade sig detta, som bar med sig dessa erfarenheter.

I den äldsta gruppen var det vanligare än bland yngre att cirkeln bidragit till kunskap inom ett intresse, gemenskap eller sysselsättning. Bland deltagare 35–64 år hade istället jämförelsevis fler lärt sig mer för sitt arbete/yrke. Den yngsta gruppen å sin sida upplevde att cirkeln bidragit till i stort sett samtliga alternativa betydelser, utom just den att hålla sig sysselsatt. Att förbättra hälsan var ett vanligare motiv hos deltagare med endast förgymnasial utbildning och den högre förväntan motsvarades dessutom. Noterbart är att ingen av deltagarna med kortast utbildning hade angett att de deltog med syftet att öka sina möjligheter på arbetsmarknaden samtidigt som 15 procent av dem angav att det var något som cirkeln hade bidragit till.

Bland arbetssökande deltagare var det vanligare än bland övrigt sysselsatta att anse att cirkeln hade gett chans att pröva något nytt i sitt liv samt kunskaper för yrke/arbete. Bland sjukskrivna/sjukpensionärer var det istället vanligare att tycka att cirkeln bidragit till umgänge och gemenskap samt sysselsättning.

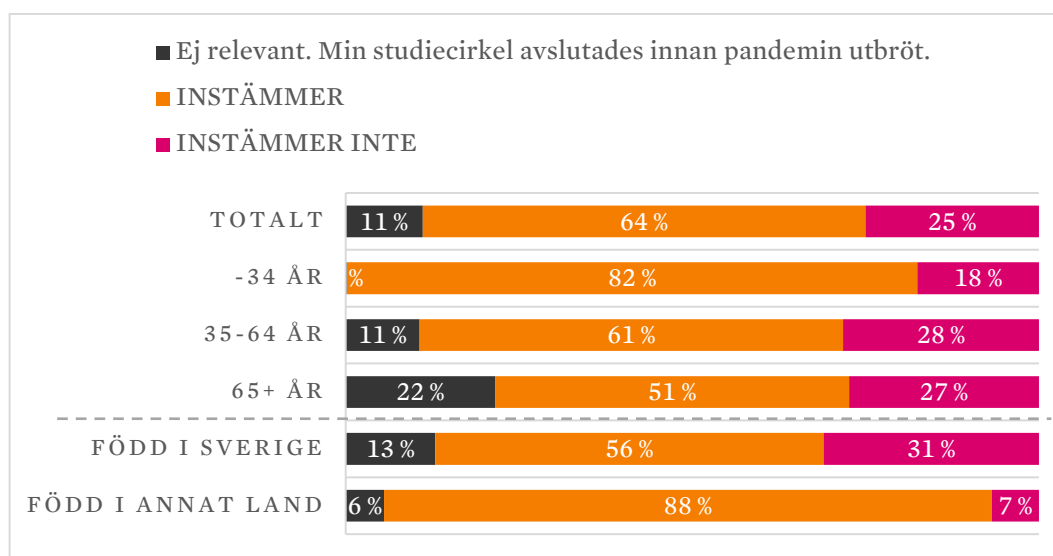
Det finns tendenser till att deltagare upplevt lite olika betydelser av cirkeln, beroende på när de senast deltog. De som senast deltog före pandemin (grupp 1) ansåg sig i högre grad ha fått ut sociala värden såsom att ha lärt känna nya människor samt umgänge och gemenskap men också kunskaper om förenings-/fackligt arbete. Deltagare som senast deltog direkt efter pandemins utbrott (grupp 2) upplevde oftare än övriga mera ”instrumentella” värden såsom ökad allmänbildning, kunskap om ett intresse eller ökade möjligheter på arbetsmarknaden. Deltagare som deltog senast under hösten (grupp 3) framhöll oftare möjligheten att få sysselsätta sig, förbättra sin hälsa och att få pröva något nytt.

De öppna svaren motsvarar i stort sett svaren om motiv till deltagandet. Även här var det vanligaste svaret att man fått möjlighet att lära ut, dela med sig av sina kunskaper eller att undervisa. Flera uttrycker att deltagandet bidragit till sådant som välmående, nöje, spelglädje, tacksamhet, stimulans, personlig utveckling, kreativitet eller att det

inneburit samarbete eller forum för idéer och beslut. Det fanns de som upplevde att cirkeln lett till samhällsresultat såsom ökad integration, språkstöd till flyktingar, vård av kulturarv eller till stärkta kunskaper i föreningen eller församlingsarbetet.

Hur viktig var studiecirkeln under coronapandemin?

Bild 11. I vilken grad instämmer du i påståendet "Studiecirkeln var viktig för mig på grund av situationen under coronapandemin"?

64 procent av de svarande ansåg att studiecirkeln var viktig under pandemin, varav cirka hälften instämde *helt*. En fjärdedel ansåg dock inte att pandemin innebar att deltagandet fick någon särskild betydelse jämfört med tidigare, varav hälften inte alls instämde i påståendet. För dem som endast deltagit före pandemins utbrott uppfattas frågan inte förvånande som irrelevant och 11 procent hade totalt svarat så. Båda grupper som senast deltog efter pandemins utbrott ansåg att studiecirkeln var viktig kopplat till pandemisituationen och allra störst betydelse hade deltagandet för dem som senast deltog direkt efter utbrottet (grupp 2). Bland dem ansåg 81 procent detta jämfört med 71 procent i grupp 3, som deltog senast det andra halvåret 2020.

Betydligt större andel av de utrikes födda deltagarna ansåg att deltagandet var viktigt på grund av pandemin än av de svenskfödda, 88 procent jämfört med 56 procent. Även ålder är en avgörande faktor. 82 procent av deltagarna under 34 år ansåg att cirkeln var viktig och betydelsen minskade med ökande ålder. Skillnaden mellan medelålders och äldre deltagare beror

dock främst på att fler äldre deltog innan pandemin bröt ut och att frågan därmed inte varit relevant för fler av dem. Män instämmer oftare än kvinnor i att pandemin gav en särskild betydelse åt deltagandet och det är också något vanligare att föreningscirkeldeltagare anser det jämfört med övriga cirkeldeltagare. Det bör noteras att det finns en samvariation mellan variabler som ålder, kön, bakgrund och cirkeltyper.

De deltagare som även var cirkelledare bedömde generellt vikten av cirkeln på grund av pandemin som större än övriga deltagare. Stockholm och Sydsverige sticker också ut i detta hänseende. Hela 91 procent av den lilla grupp som deltagit i förhoppning om att deltagandet skulle förbättra deras situation på arbetsmarknaden ansåg att cirkeln var viktig under pandemin, vilket är en mycket hög andel jämfört med deltagare med andra förväntningar på cirkeln.

Varför var studiecirkeln viktig under pandemin?

Deltagarna som ansåg att pandemisituationen gjorde cirkeln viktig, fick chans att närmare beskriva varför. Flera av svaren överlappar tidigare redovisade uppfattningar om vad som fungerade bra med distansträffar. En återkommande anledning handlade om de sociala kontakterna, att cirkeln gav tillfälle till kontakt med andra människor och gemenskap. Det bröt isolering eller ensamhet i en tid när många andra tillfällen att mötas försvunnit. Och detta var viktigt även om det skedde via digitala kanaler.

”Viktigt att ha kontakt med andra människor och ett samband att finnas och vara aktiv i, när allt annat stod still. Som kulturarbetare har allt som varit min vardag vart nedlagd för nuet och framtiden tills vidare.”

”Zoom gjorde det möjligt att ses och ha gemenskap trots isolering pga. ålder i riskgrupp.”

Ett mycket vanligt svar var också beskrivningar av att deltagandet bidrog till en normalisering av tillvaron, att ha något att sysselsätta sig med, få ett avbrott i vardagen och en chans att tänka på något annat än den situation som råder.

”Att få lämna hemmet för en stund och gå upp i annat.”

”Fortbildade mig inom ämnet som jag fick mycket användning av under pandemin då jag har varit mycket hemma.”

En annan vanlig typ av svar var att cirkeln möjliggjorde en kontinuitet. Det var viktigt att få fortsätta att utvecklas, utöva sin hobby eller lära sig saker, trots pandemin. Ett annat exempel är att studiecirkeln innebar att föreningsverksamheten har kunnat upprätthållas och hållas ihop.

Återkommande svar var också kopplat till hälsa: att deltagandet håller humöret uppe, ger avkoppling, skapar sammanhang och välmående.

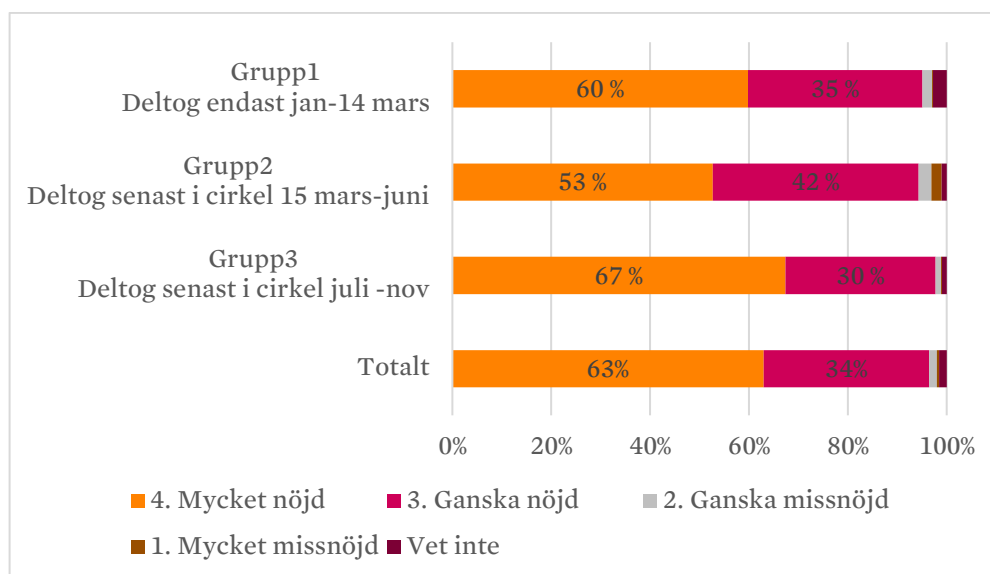
”Fortsätta att ha möten och planera framåt. Vi startade ett band när det inte längre var möjligt att arrangera events vilket är superkul!”

”Att fortsätta träffa föreningsmedlemmar och utveckla vår verksamhet.”

Svarande som varit cirkelledare lyfte särskilt möjligheten att få göra en insats för andra under rådande situation och några nämner att det dessutom betydde att de hade ett jobb och inkomst i en tid när många arbetstillfällen var hotade. Deltagare och ledare lyfte även att de på grund av pandemin fått anledning att lära sig mer om digitala möten och att använda datorn. För ett par stycken handlade själva cirkeln om att lära sig mer pandemin. Slutligen var ett återkommande svar att cirkeldeltagandet alltid varit viktigt men att det blev särskilt tydligt under pandemin.

Sammantagen nöjdhet med studiecirkeln

Bild 12. Sammanfattningsvis, hur nöjd är du med din studiecirkel?

63 procent av deltagarna var mycket nöjda med studiecirkeln och 34 procent var ganska nöjda. Endast 2 procent var istället ganska missnöjda och ytterligare 2 procent svarade att de inte vet. Det innebär att totalt 96 procent är i stort nöjda med cirkeln. Variationen mellan olika deltagargrupper är totalt sett mycket liten. Dock var de som deltog senast under hösten oftare mycket nöjda än dem som endast deltagit innan pandemin kom, 67 procent i grupp 3 jämfört med 60 procent i grupp 1.

Bland de senare var det dessutom flest som svarar att de inte vet. Minst nöjda var grupp 2 som senast deltog på våren då pandemin bröt ut, där 53 procent var mycket nöjda. Det är rimligt att anta att många som deltog under det första halvåret påverkades av att deras studiecirkel fick avbrytas eller av att den snabbt ställdes om till distansverksamhet.

Samma mönster kan iakttas mellan dem som träffats i olika former. Av som helt eller delvis hade deltagit i cirklar på distans, var totalt 98 procent i stort sett nöjda. Dock var endast 44 procent mycket nöjda av deltagarna som gått en cirkel med endast distansträffar, jämfört med 67 procent hos dem som deltagit både på plats och på distans. Av dem som träffats fysiskt var andelen nöjda något lägre, totalt 95 procent, varav 66 procent var mycket nöjda. Det var dessutom något fler missnöjda eller osäkra i den gruppen. Även detta kan tänkas spegla de många avbrotten när pandemin först kom. Skillnaden mellan distans- och kombinerade cirklar kan tänkas återspegla uppfattningen att det finns ett stort värde i att träffas gemensamt på plats.

Yngre upp till 34 år tenderar att oftare vara mycket nöjda än de båda övriga åldersgrupperna, som i övrigt är i stort sett lika nöjda. Deltagare med högst förgymnasial utbildning var också oftare mycket nöjda. Män var något oftare nöjda än kvinnor och utrikes födda personer något oftare än svenskfödda. En jämförelse mellan cirkeltyper visar att de som deltog i föreningscirklar var lite mera nöjda än genomsnittet medan de som deltog i programcirklar var lite mindre nöjda. Det finns här en samvariation med vilka deltagare som är vanligast i respektive cirkeltyp. Deltagare som var mycket vana vid att använda digitala verktyg för möten och samtal var dessutom lite mera nöjda än övriga.

I en korrelationsanalys av deltagarnas samtliga enkätsvar, framgår dessutom att det finns ett högt samband mellan att vara mycket nöjd med studiecirkeln och följande uppfattningar: att man kunnat påverka upplägget av studiecirkeln väldigt mycket, att verktygen för att träffas och kommunicera fungerade mycket bra, att man kände sig trygg med studieförbundets åtgärder mot smittspridning och att studiecirkeln var viktig för deltagaren under pandemin. Nöjdheten kan alltså bygga på en rad samverkande faktorer.

Diskussion

Ett mycket kort sammanfattning av resultaten är att pandemin blev en påfrestning för studiecirkelarna men att den samtidigt gav extra mening åt deltagandet. Resultaten visar dock på en mångfacetterad bild av hur coronapandemin påverkat deltagandet i studiecirkel, hur cirkelarna på distans har upplevts och inte minst vilket betydelse som de har haft för deltagarna under pandemiåret 2020. Få verksamheter eller deltagare har varit opåverkade av situationen men den här undersökningen visar att förutsättningarna och konsekvenserna har varierat beroende på flera olika faktorer, såsom smittspridningen i olika delar av landet, deltagarnas kön, ålder eller bakgrund, verksamhetens organisering och arbetsätt, digitala förkunskaper med mera. Det har inte oväntat också haft en betydelse när under året som man har deltagit. Det här varierade bilden är något som vi behöver ha i åtanke när vi utvärderar och drar lärdom av den här perioden.

Den ganska stora grupp deltagare vars cirklar avbröts i mars, förmedlar en besvikelse över avbrottet men också en förståelse för vikten av att förhindra smittspridning och att det fick konsekvenser för verksamheten. Vi kan dock se att pandemin påverkade vissa personers deltagande mer. Den äldre gruppens deltagande begränsades kraftigt av riskerna med pandemin. Att äldre hade en mindre digital vana än yngre vid cirkelns start utgjorde ytterligare hinder både för deltagande och cirkelledarskap, när stora delar av verksamheten ställde om till distans. Gruppen med kortast utbildning tycks också ha fått en betydligt sämre tillgång till verksamhet i samband med pandemins utbrott. En viktig slutsats är att det är fortsatt angeläget att se till att äldre, kortutbildade och digitalt ovana deltagare samt får bättre tillgång till verktyg och stöd i att våga och klara av att delta i cirklar på distans.

Medan mycket inte har varit sig likt detta år, finns det annat som känns igen från tidigare års undersökningar. Deltagarna är exempelvis övervägande nöjda med sina studiecirkel och anser att de varit betydelsefulla för dem – för många i än högre grad på grund av pandemisituationen. Andelen nöjda är lika stor som vid Folkbildningsrådets Novus-undersökning i maj 2020 och något högre än i motsvarande undersökning år 2019 (94 procent). Det var ett visst tapp i

samband med att pandemin bröt ut men nöjdheten ökade bland dem som deltog under hösten, då verksamheten verkar ha stabiliserat sig igen. Studien visar att framgången för en studiecirkel är en komplex kombination av flera samverkande faktorer, som till exempel motivation, fungerande verktyg och inflytande.

Studiecirkelarna har på olika sätt haft en stor betydelse för deltagare, både trots och tack vare pandemin. Betydelsen av att delta i studiecirkel påminner i stort om den bild som förmedlas i studien Cirkelns betydelser (Folkbildningsrådet, 2020), som hämtats från deltagare år 2019. De flesta deltog för att lära sig mer inom ett speciellt intresseområde, för umgänge och gemenskap, ökad allmänbildning eller lära känna nya människor och deltagarnas önskade resultat motsvarades oftast. Att pandemisituationen har påverkat deltagarnas uppfattning, framgår av att cirka två tredjedelar ansåg att pandemisituationen gav deltagandet en särskild betydelse. Cirkeln har för många särskilt inneburit att de kunnat upprätthålla kontakter och gemenskap, främja välmående samt att ha en kontinuitet i vardagen och fortsätta utvecklas i en tid då mycket stod på vänt.

Även om andelen deltagare på distansökade stort år 2020, fortsatte många deltagare åtminstone delvis att träffas fysiskt. Nio av tio deltagare har känt sig trygga med de åtgärder mot smittspridning som allra oftast vidtogs vid de fysiska träffarna. Vi ser att deltagarna ofta har tagit ett stort eget ansvar för att hitta trygga lösningar, vilket är positivt, men det går också att skönja en upplevelse av att delvis ha blivit utelämnad med ansvaret från studieförbundens sida. Det kan exempelvis vara så att kamratcirkel, som dessutom gjorde färre smittanpassningar än program- och föreningscirkel, kan ha varit svårare för studieförbunden att nå med stöd och information.

Det är lätt att föreställa sig distansverksamheten som synkrona träffar framför datorn via digitala mötesplattformar, som t.ex. Zoom. Och det är definitivt det vanligaste sättet att samlas och kommunicera på vid distansträffar. Men undersökningen visar att det funnits en rad olika kanaler, verktyg och arbetsmodeller att ta till för att kunna hålla kontakten och mötas som studiecirkel. Det ger dels intrycket av att förutsättningarna har varit olika men också av en uppfinningsrikedom att "ta vad man har" och använda det som fungerar för att kunna fortsätta genomföra efterfrågad verksamhet.

En slutsats är att erfarenheterna och förutsättningarna ibland skilt sig åt beroende på om det är kamratcirkel, föreningscirkel eller programcirkel som genomförts. Det verkar till exempel som om omställningen till

distansverksamheten varit svårare att få till stånd i cirklar som bedrivits genom föreningar än i programcirklar, åtminstone gick det inte lika snabbt. Vidare tycks flexibiliteten och tåligheten vid påfrestningar ha varit relativt sett större i kamratcirklarna. Det kan vara viktigt att ha dessa olika förutsättningar i åtanke både när man utvecklar, stödjer och följer upp verksamheterna.

Många i samhället menar att distansstudier är här för att stanna även efter pandemin och det är mycket som talar för att många har fått en snabbkurs i och även blodad tand för den flexibilitet som erbjuds. Men undersökningen visar att det är klokt att välja arbetsformer på ett genomtänkt sätt, utifrån cirkelns innehåll och dess olika moment. Det kan mycket väl vara så att vi kommer att få se mer av kombinerade former, precis som under pandemiåret 2020, det vill säga att vissa träffar sker i gemensam lokal medan andra möten kan ske digitalt efter behov.

Ifråga om undersökningens metoder konstateras att det är avgörande för kunskapsutvecklingen och uppföljningen av folkbildningen att kunna hämta in deltagarnas erfarenheter och perspektiv. Folkbildningsrådets deltagarpanel är en framkomlig metod när svarsfrekvensen har blivit en allt större utmaning vid slumpvist utskickade enkäter. Dock ska man vara medveten om att panelen består av deltagare som själva valt att ingå. I den här studien är det dessutom viktigt att påminna sig om att nära hälften av de svarande hade rollen som cirkelledare i studiecirkeln. Den gruppen svarar generellt lite mera positivt på hur de värderade cirkeln och dess genomförande än övriga deltagare. Sådant är viktigt att ha i beaktande även i kommande studier och analyser.

